

Taknemmelighed er sorgens fineste frugt

Når et elsket menneske svinder bort for øjnene af én, kan sorgen føles uendelig. Men med tiden kan der opstå en dyb taknemmelighed over det liv, der har været, og de aftryk, det har sat

det skrøbelige menneskeliv

Lone Vesterdal og Inger Uldall Juhl
livogsjael@k.dk

Følgende historie har vi fra en kollega: En ældre enke er i færd med at rive og plante ved sin nyligt afdøde mands gravsted. Præsten kommer forbi, lægger ansigtet i de rette folder og siger med medfølelse i stemmen: "Ja, nu har du så fået et ærinde på kirkegården, det er sandelig en tung sorg", hvortil enken med frejdig og let stemme svarer:

"Næh, det er det ikke, det er sådan set en lettelse. Vi levede som hund og kat i alle årene."

Måske er det blot en vandrehistorie, men helt sikkert er det, at det ingen selvfølge er, at mennesker efterlader sorg og savn hos deres pårørende, når de dør. Nogle gange oplever vi på præstekontoret og i lægekonsultationen, at det er lige det modsatte. Det viser sig, at den døde har efterladt flere skygger end lys hos de pårørende. Det er ikke ualmindeligt, og det er lige trist hver gang.

Derfor er det også stort for os at være vidner til, hvordan nogle mennesker, ved deres død, kan efterlade den største taknemmelighed hos deres pårørende, som taler med ægte varme og oprigtig glæde om deres afdøde. Der er ingen tvivl om, at det største, vi kan efterlade os, når vi dør, er, at mennesker sørger og græder, fordi vi ikke findes mere, og føler sig taknemmelige over, at vi var en del af deres liv. For når de gør det, har vi levet vores liv på en måde, som har været med til at tænde lys i andres. Og det må være meningen med, at vi er dem, vi er.

Paulus skriver, at "tomhændet kom vi til verden, og tomhændet skal vi gå ud af den", og det er så sandt. Vi er vidner til det dagligt. Når et lille barn bliver født og døbt, og når et menneske dør og bliver begravet eller bisat, har de intet med sig. Det eneste, vi i en eller anden forstand kan tage med os, er de aftryk, vi efterlader i hjerter og tanker hos vores pårørende.

En dag begynder man at smile

Vi har begge mistet henholdsvis en ægtefælle og forældre. Vi har begge følt rædslen ved dødens uigenkaldelige afgrund og adskillelse. Vi har også mærket hjælpeløsheden, når et elsket menneske svinder bort for øjnene af én, og ingen kan gøre noget for at hindre det. Vi kender den dybe sorg og har også oplevet, at den kan vare ved i årevis. Men vi har også oplevet, at sorg langsomt og med tiden kan transformeres til dybfølt taknemmelighed.

En dag begynder man at smile ved tanken om den døde. Med glimt i øjet siger man til de andre: "Kan du huske, når han sagde det og det?": Eller: "Jeg

Det skrøbelige menneskeliv

Hvor går man hen, når livet slår fra sig? Nogle bestiller tid hos lægen, og andre opsøger deres præst.

Sognepræst Lone Vesterdal har sammen med praktiserende læge Inger Uldall Juhl skrevet bøger om eksistentielle spørgsmål. I denne sommer skriver de klummer for Kristeligt Dagblad om det krydsfelt, de kender så godt, mens brevkassen "Spørg om livet" holder pause.

kunne så godt lide, når han/hun gjorde sådan og sådan...".

Taknemmeligheden fortrænger langsomt sorgens dominerende plads, og samtidig med at vi sørger, melder tanken sig også: "Tænk, at det dejlige menneske var en del af mit liv i flere år",

"Hvor havde han/hun et dejligt væsen", og vi mærker glæden bane sig vej ved tanken. Når det sker, er det største under indtruffet: Sorgen har transformeret sig til taknemmelighed. Denne transformation er sorgens største og ædleste frugt.

En ung enke sagde en dag på præstekontoret: "Jeg føler, at min mand har forgyldt mig indvendig ved sin død. Jeg føler mig glødende indeni. Det er mærkeligt, for jeg sørger også og ville ønske, han var her." Denne glødende erfaring er sorgens dybe hemmelighed.

På Fjaltring Kirkegård i Vestjylland har billedhugger Laila Westergaard skabt en fantastisk stærk skulptur, "Den døde og den sørgende".

To sten ligger i græsset. Den døde ligger på ryggen med ansigtet mod himlen. Den sørgende ligger med ansigtet mod jorden og hænderne omkring hovedet, dybt nedbøjet i sorg. Men en dag, skriver Laila Westergaard, vil den sørgende opdage det paradoksale i, at den døde kigger mod himlen, og den sørgende mod den mørke, kolde jord. Da vil den sørgende også vende ansigtet mod himlen i taknemmelighed over det liv, de fik sammen.

Det er så godt udtrykt i sten og ord af Laila Westergaard. Vi burde derfor interessere os meget mere for de aftryk, vi sætter hos andre.